EVOLUŢIA GÂNDIRII TEOLOGICE MISIONARE LA MIŞCĂRILE EVANGHELICE

Pr. lect. asoc. dr. Marius FLORESCU

Abstract: *Nowadays, Evangelical movements are harder to define than in the 70's when they were more evidently visible in the large spectrum of Christianity – being under the influence of famous preachers such as Billy Graham in the USA; he was responsible for the organization of the first Evangelical Congresses, held in Wheaton (1966), Berlin (1966) and Lausanne (1974), where a gradual progress of theological thinking on Church and mission was being recorded. The study that describes this phenomenon is entitled The Evolution of Missionary Theological Thinking in Evangelical Movements.*

Keywords: *evangelical, mission, churches, unity, congress*

La modul general vorbind, este dificil de a portretiza trăsături comune mişcărilor evanghelice, cu excepţia faptului că ele militează pentru proclamarea cu putere a Evangheliei şi că oscilează prin caracterul provizoriu al instituţiilor bisericeşti. Teologul evanghelic Neal Blough scria într-o introducere la istoria mişcărilor evanghelice: „Lumea evanghelică nu este atât o Biserică, nici o organizaţie religioasă bine structurată, cu o listă dată de membri. Este vorba de mişcări şi sub-mişcări foarte diverse, având între ele anumite afinităţi şi de asemenea divergenţe importante"[201]. Aceste puncte de vedere sunt împărtăşite şi de alţi teologi comentatori ai fenomenului mişcărilor evanghelice[202].

Chestiunea definiţiei este destul de complicată din punct de vedere al sensului lingvistic, căci orice creştin se vrea „evanghelic", fundamentându-şi viaţa pe Evanghelia Mântuitorului. De aceea şi unii teologi au reproşat într-un anume fel „confiscarea" termenului de către mişcările evanghelice[203].

---

[201]Neal Blough, *Qui sont les evangeliques? Une perspective historique*, în „Unite des Chretiens", no. 94, avril 1994, p. 4-7

[202]Doi specialişti în domeniu afirmă că „mişcarea de evanghelizare a fost mereu determinată de momente de vârf, alianţe temporare şi diverşi factori determinanţi cu rolul de a sublinia diferenţele de opinie între factori de decizie şi de opinie" (Mark Noll şi Lyman Kellstedt, *The changing face of evangelism* în „Pro Ecclesia", vol VI, no. 2, spring 1995, p. 146-164). Teologul David Bosch afirma într-o lucrare a sa că „mişcarea de evanghelizare este, de fapt, pe atât de variată, pe cât este şi mişcarea ecumenică în sine" (*Ecumenicals and Evangelicals: a growing relationship?*, în „The Ecumenical Review", o.c., p. 458).

[203] Cf. lui Claude Baty, „acestapelativ are darul de airitapemulţidintreurmătoriiluiIisusHristos, confiscândîntr-un felEvangheliaAcestuiaînbeneficiuluneiminorităţi" (în*Les evangeliques in France*, „Unite des Chretiens", *o.c.*, p. 16.

Oricum, este deja intrat în limbajul teologic germanofon termenul „evangelish", cu referire la Bisericile luterane şi prin extensie la toată lumea protestantă. În lumea anglo-saxonă, expresia „evangelical" a fost adoptată pentru a desemna un curent specific din cadrul Bisericii Anglicane şi apoi din cadrele generale ale lumii creştine[204]. Din această ultimă perspectivă, expresia implică, printre altele, un anumit mod de a aborda credinţa, de a citi Biblia şi de a trăi preceptele sale. Acesta este şi sensul cel mai larg acceptat de lumea de astăzi.

În sens istoric, existenţa unei mişcări evanghelice în lumea creştină, nu este un fenomen nou. Originile sale trebuie căutate la fondarea *Alianţei Evanghelice* din Londra, în anul 1846, care a fost constituită cu scopul de a „mărturisi unitatea pe care Biserica lui Hristos o deţine în sinea ei, în mod nevăzut" şi de a contribui la propovăduirea Evangheliei la toate neamurile[205]. În vremea mai apropiată nouă, trebuie menţionată înfiinţarea în anul 1942 a „National Association of Evangelicals" în S.U.A.[206] Tot aici trebuie amintită „ruptura" dintre pastorul Billy Graham şi fundamentalismul sectar, aripa dură a mişcării evanghelice, din timpul campaniei de evanghelizare de la New York, din anul 1957. Aceste momente au marcat, în mod esenţial, dezvoltarea de mai târziu a mişcării evanghelice contemporane.

Însă, în mod evident, nu putem analiza mişcarea evanghelică din contemporaneitate fără a avea în vedere şi rădăcinile pe care aceasta se sprijină. Deşi unii teologi vorbesc despre credinţa apostolică mărturisită de către Sinoadele ecumenice[207], în fapt, originile mişcării evanghelice trebuie căutate mai ales în acea perioadă a Bisericii în care se vorbeşte despre cele trei noi însuşiri ale credinţei: *sola Scriptura, sola gratia* şi *sola fide.* Curentele evanghelice se disting de celelalte mişcări protestante, nu prin

---

[204] Conform lui Henri Blocher, prima folosire a termenuluiîncontemporaneitate, vine din cadrulinstituţional al BisericiiAnglicane. Influenţapuritanismuluienglezînsecolele XVI şi XVII a fostcapitalăpentrudezvoltareauneiidentităţievanghelice (*La theologie des chretiensevangeliques*, în „Unite des Chretiens", no. 55, juillet 1984, p. 5). O analizămaisolidăaistorieişisemnificaţieitermenului face teologul Alistair McGrath în*Evangelicalism and the Future of Christianity*, London/Sydney/Auckland, Hodder and Stoughton, 1988, p. 11-41.

[205] Cf. Goodall, *Evangelicalism and the Ecumenical Movement*, „Ecumenical Review", vol XV, no. 4, July 1963, p. 399

[206]Începând cu cel de al doilea Război Mondial, puterea mişcării evanghelice din America a început să crească şi a contribuit în mod evident la o dezvoltare a identităţii evanghelice în întreaga lume

[207] Claude Baty, *Les EglisesEvangeliquesLibres*, în „Unite des Chretiens", no. 55, juillet 1984, p. 16

ataşamentul la aceste principii doctrinare, cât prin modul de interpretare şi de aplicare a învăţăturilor scripturistice în viaţa de fiecare zi a credincioşilor[208].

Alte elemente care au marcat mişcarea evanghelică şi au contribuit la dezvoltarea unor particularităţi se regăsesc în mişcările care au apărut în timp în cadrul Bisericii. De exemplu anabaptiştii, aripa radicală a protestantismului, insistau asupra necesităţii separării Bisericii de Stat, botezării adulţilor în urma unei schimbări personale şi asupra unei eclesiologii de tipul „profesării credinţei"[209]. Toate aceste elemente se regăsesc în teologia mişcărilor evanghelice.

Nu trebuie trecută cu vederea influenţa teologică enormă a reformatorului Ulrich Zwingli, mai ales în ceea ce priveşte natura Tainelor[210]. În secolele care au urmat, trebuie subliniată influenţa puritanismului calvin în dezvoltarea protestantismului, cu accent asupra rigorii morale şi a responsabilităţii individuale[211]. Această influenţă este departe de a fi neglijabilă, mai cu seamă în ceea ce priveşte antropologia. Următorii lui Calvin insistă asupra influenţei radicale a păcatului omului, asupra capacităţii sale de a se salva prin el însuşi[212].

Mişcările care au apărut în secolele XVIII şi XIX au marcat definitiv mişcarea evanghelică modernă. De la pietismul german, la metodismul lui John Wesley şi până la noile mişcări americane ale lui Finney şi Moody, toate aceste curente au pus accentul pe necesitatea unei experienţe personale în ceea ce priveşte credinţa. Trăirea aceasta nu trebuie să cadă într-un individualism exagerat, ci să rămână puternic ancorată în spiritul evanghelizator şi al grijii pentru mântuirea celorlalţi. Experienţa lui Wesley însuşi ilustrează acest demers evanghelic: convertit la credinţă, după mai mulţi ani petrecuţi în slujirea lui Dumnezeu, el se consacră *evanghelizării* şi devine unul dintre cei mai mari *evanghelicalişti* ai timpului său. Deviza sa era următoarea: „Lumea este parohia mea", întrucât toţi oamenii au nevoie de a primi cuvântul bunei-vestiri[213].

Mişcarea evanghelică, aşadar, se întemeiază pe mai multe diversităţi şi curente teologice. De aceea este şi dificil de formulat o definiţie a ei.

---

[208] Cf. David Wells, „Word and world. Biblical authority and the quandary of modernity", apud.*Evangelical Affirmation*s, ed. by K.S. Kantzer and C.F.H. Henry, Eds., Grand Rapids, Zondervan, 1990, p. 156

[209]*Ibidem*

[210] Louis Schweitzer, *Aux sources historiques des EglisesEvangeliques*, în „Unite des Chretiens", no. 55, juillet 1984, p. 3

[211]Preot Adrian Carebia, *Jean Calvin. TriumfulReformei*, EdituraCanonica, Cluj-Napoca, 2009, p. 145

[212]Preot Adrian Carebia, *IstoriografiaReformeiprotestante*, EdituraCanonica, Cluj-Napoca, 2008, p. 15

[213] Cf. D.W. Dayton, *Discovering an Evangelical Heritage*, New York, Harper and Row, 1976, p. 26

Totuşi, rămâne concluzia că mişcarea aceasta a apărut în principal în cadrele protestantismului. Cu toate afinităţile, mişcarea se deosebeşte de protestantism prin câteva constante, notate de teologi, care reliefează un anumit „profil evanghelic”[214]:

1. Scriptura este autoritatea supremă pentru credincioşi. Chiar dacă toţi teologii recunosc inspiraţia divină a textului, există o mare fluctuaţie în ceea ce priveşte interpretarea lui. Nicio metodă clasică de interpretare, istorică sau dogmatică, nu este acceptată[215].

2. Convingerea că omul fără Dumnezeu este pierdut şi că nu poate fi slavat decât prin moartea lui Iisus Hristos pe cruce, de unde centralitatea crucii în predicile evanghelice şi necesitatea unei schimbări profunde, pentru a fi părtaşi mântuirii.

3. Evanghelizarea este prioritatea fundamentală a Bisericii. Nimeni nu se poate mântui, dacă nu aude cuvântul Scripturii. Orice altă activitate a Bisericii este secundară propovăduirii Evangheliei[216].

4. O anumită formă de pietism o constituie tratatul de unire sau „cimentul” dintre diferitele mişcări evanghelice. Aceasta se caracterizează printr-o exagerare unilaterală a lucrării lui Dumnezeu în viaţa individuală a omului[217].

Din perspectivă ecumenică, trebuie totuşi să notăm că mişcările evanghelice au stat la baza formării mişcării ecumenice[218]. Alianţa Evanghelică Mondială a fost fondată pentru a mărturisi unitatea nevăzută a Bisericii lui Hristos. Ea a înţeles dintru început importanţa unităţii în ceea ce priveşte mărturia şi proclamarea Evangheliei. Spre deosebire de Consiliul Ecumenic al Bisericilor (C.E.B.), creat un secol mai târziu, Alianţa Evanghelică înţelegea unitatea creştinilor nu neapărat ca o unitate instituţională, ci ca una spirituală[219]. Statutul Alianţei menţiona convingerile

---

[214]*Idem*, p. 41

[215]Blocherevocăînacet context analogiadintredublaorigine a Scripturiişiceledouăfiri ale luiIisusHristos: „Plenitudinea acestei inspiraţii constituie pentru evanghelişti, preferinţa pentru teologia întrupării” (*La theologie des chretiens evangeliques*, *o.c.*, p. 5)

[216] Bosch, *Ecumenicals and Evangelicals*, *o.c.*, p. 459

[217]Teologul Marc Ellingsenremarcăfaptulcă, suntfoartepuţineBisericileneoprotestante, pentru care refacereaunităţiicreştinilorreprezintă o preocupareserioasă (*The Evangelical movement*, Geneva, 2001, p. 80)

[218] Norman Goodall subliniazăafinitateafireascădintremişcareaevanghelicăşiceaecumenică, în*Evangelicalism and the Ecumenical movement*,*o.c.*, p. 399. Ellingsenobservacă,„la evoluţia mişcării ecumenice moderne, mişcările evanghelice au avut o contribuţie deosebită, tocmai cele care astăzi critică îndeajuns de mult mişcarea ecumenică” (*The Evangelical movement*, *o.c.*, p. 116)

[219]Distincţiaesteînfelulurmător: „nu pentru a crea unirea, ci pentru a mărturisi unitatea” (Goodall, *Evangelicalism and the Ecumenical movement*, *o.c.*, p. 399)

evangheliştilor cu privire la eclesiologie: „comuniunea credinţei este infinit mai importantă decât o unitate a structurilor”[220].

Astfel, se dezvoltă în secolul XX o complementaritate între termenii „evanghelic” şi „ecumenic”. În timp ce evanghelicii s-au gândit mai ales la o unitate nevăzută instituţional, membrii comisiei *Credinţă şi Constituţie* din cadrul C.E.B., s-au preocupat mai ales de unitatea vizibilă dintre creştini. Teologii au remarcat totuşi că cele două aspecte ale unităţii creştinilor nu se exclud, ci se completează: „întâi găsim comuniunea credinţei, apoi unitatea vizibilă a Bisericii celei Una”[221].

Alte două particularităţi răzbat din analiza scopului mişcării evanghelicale şi mişcării ecumenice: în timp ce prima este preocupată de propovăduirea Evangheliei, cea de a doua este preocupată de unitatea creştinilor. Textul scripturistic ce leagă cele două laturi ale lucrării creştinilor este cel din Evanghelia după Ioan: „ca toţi să fie una (...) ca lumea să creadă” (Ioan 17, 21). Dimensiunea misionară a mişcării evanghelice se va regăsi şi în cadrele instituţionalizate ale C.E.B., mai ales prin intermediul comisiei *Misiune şi evanghelizare*.

Aşadar, cu un puternic avânt misionar, în anul 1854 ramurile americană şi britanică ale Alianţei evanghelice organizează o convenţie la New York, cu scopul de a pune bazele „evanghelizării lumii”[222]. Vor urma şi alte convenţii, la Liverpool, în anul 1860, la Londra, în anul 1878. „Conferinţa ecumenică misionară” desfăşurată la New York în anul 1900 a reunit 2.500 de delegaţi din 162 de asociaţii şi societăţi misionare.

Conferinţa misionară de la Edinburgh (1910), s-a înscris şi ea în tendinţa de a evangheliza cu mult avânt, în numele lui Iisus Hristos, întreaga lume[223]. Această conferinţă, va fi urmată, de fondarea Consiliului Internaţional al Misiunilor şi apoi de cea a Consiliului Ecumenic al Bisericilor. De aceea s-a şi afirmat că „din punct de vedere istoric, aceasta este prima conferinţă misionară mondială, din care a reieşit mai târziu mişcarea ecumenică”[224].

Începând cu anii ’60 ai secolului trecut, curentul evanghelic a început să se exprime într-un mod mai aparte decât a făcut-o până atunci,

---

[220] „Termenii *koinonia* şi *ecclesia*, nu mai au, în mod necesar, o legătură unul cu celălalt” (*idem*, p. 402)

[221] L. Schweitzer, *La sensibiliteevangeliquedevantl’oecumenisme*, în „Unite de Chretiens”, no. 55, juillet 1984, p. 27. Încadrulcelei de a cinceaConferinţemondiale a Comisiei*CredinţăşiConstituţie*, care s-a desfăşurat la Santiago de Compostela, înanul 1993, evangheliştii s-au arătatfoarteinteresaţi de teologiadespreBiserică, mai ales încontextulîn care temadialogului a fostaxatăperefacereaunităţiicreştinilor, pebazaspiritualităţii*koinoniei*

[222] Norman E. Thomas, *World Mission Conferences: What impact do they have?*, „International Bulletin for Missionary Research”, vol. 20, no. 4, Oct. 1996, p. 146

[223] *Ibidem*

[224] *Idem*, p. 56

deosebindu-se de cadrele mişcării ecumenice, cu care se identifica până atunci.

Datorită organizării unui lanţ de trei congrese mondiale ale evangheliştilor, ţinute între anii 1966 şi 1974, se pot observa evoluţiile gândirii teologice evanghelice în formularea propriei identităţi şi în elaborarea unei teologii proprii a misiunii. De la congresul de la Wheaton, unul în care s-a discutat mai ales privitor la misiuni şi la lucrări de misionariat, până la congresul de la Lausanne, în care se remarcă răspândirea geografică a participanţilor, mai ales din ţările slab dezvoltate, se constată o anumită maturizare în gândirea şi discursul evangheliştilor.

În timp ce declaraţia de la Wheaton este marcată de o atitudine agresivă şi polemică, cea de la Lausanne, exprimă, pe un ton penitent „dorinţa ca toţi creştinii să se angajeze în lucrarea de evanghelizare a lumii[225]. Dacă prima declaraţie se referă la relativismul doctrinar şi la apostazia anumitor Biserici istorice, cea de a doua, recunoaşte erorile şi lipsurile mişcării evanghelicale, în primul rând. Dar, dincolo de aceste diferenţe de ton, putem să observăm clar evoluţia formulării şi interpretării teologice evanghelice.

Congresul de la Lausanne reafirmă, în mod clar, autoritatea cuvântului Sfintei Scripturi, condiţia omului păcătos şi necesitatea ca acesta să fie mântuit prin Iisus Hristos, Mântuitorul, Dumnezeu-Omul ş.a. Această necesitate se observă şi în discursul Suzannei Uda[226], dar şi în cuprinsul paragrafului 4, unde se accentuează starea nefirească a omului fără Dumnezeu. Astfel, declaraţia afirmă, fără compromis, ataşamentul său faţă de valorile Reformei şi faţă de teologia evanghelică clasică.

Prin comparaţie, congresul de la Lausanne a manifestat o grijă aparte şi o sensibilitate mai accentuată în raport cu lumea şi responsabilitatea Bisericii în lume, fapt evidenţiat în declaraţia finală. Mai mulţi factori au contribuit la această evoluţie:

- diversitatea culturală şi geografică a participanţilor la congres, fapt care a permis reprezentanţilor ţărilor slab dezvoltate să se exprime liber;
- dezvoltarea noilor modele teologice au înţeles mântuirea în contextul mult mai vast al creaţiei şi al universului întreg. Influenţa unor teologi, precum W. Dodd şi A. Cullmann a fost evidentă, sub acest aspect[227];

---

[225] „Ne angajăm într-o alianţă solemnă cu Dumnezeu, prin rugăciune şi printr-un plan de evanghelizare a întregii lumi" (concluzii)

[226] S. Uda, teoloagăjaponeză, respinge, într-un studiu cu privire la Epistola I cătreCorinteni, toateposibilităţilecunoaşteriipecalenaturală a luiDumnezeu. NumaiSfântaScriptură ne poate da cunoaştereaautentică a luiDumnezeu (cf. A. Uda, „Biblical authority and Evangelism", în*Let the Earth Hear*, WCC Publications, Geneva, 1998, p. 80)

[227] Cf. G. E. Ladd, *The Gospel of the Kingdom*, Grand Rapids, Eedermans, 1959, p. 12

- diversitatea confesională a participanţilor a contribuit, de asemenea, la crearea unei atmosfere mai deschise, inclusiv sub raport teologic.

Probabil că prezenţa reprezentanţilor evanghelişti radicali, a avut o influenţă în discuţiile asupra problemelor socio-politice, discutate[228]. Apoi, prezenţa anglicanilor (John Stott, Jack Dain şi Michael Green) a influenţat o mai mare deschidere faţă de mişcarea ecumenică şi o dorinţă de a intra în dialog cu instituţia Consiliului Ecumenic al Bisericilor[229]. De aceea declaraţia de la Lausanne nu oferă o perspectivă unitară a participanţilor, ci mai degrabă un consens construit pe o diversitate socială, culturală şi confesională.

Congresul de la Lausanne a evidenţiat noi scopuri ale misiunii, nu în sensul confruntărilor polemice (aşa cum s-a pus problema la Wheaton), ci identificând anumite particularităţi ale misiunii. Au existat discuţii şi dezbateri şi asupra principiilor mişcării „Church Growth", dezvoltate de teologul Mac Gavran. Anumite aspecte ale discursului său au fost însă criticate, din cauza insistenţei asupra evanghelizării grupurilor omogene, existând riscul de a construi Biserici etnice, care neagă unitatea în diversitate a Trupului lui Hristos[230]. Atenţionarea cu privire la imensitatea sarcinii misionare a evanghelizării lumii şi urgenţa împlinirii acestui deziderat, au fost abordate în cadrul congresului. La plecarea de la Lausanne, participanţii, au declarat că au conştiinţa priorităţii majore a evanghelizării, pentru Bisericile şi misiunile lor evanghelicale[231].

Problema implicării sociale şi responsabilităţii Bisericii, va continua să fie un subiect de dezbatere pentru congres, căci deja fusese trezită conştiinţa socială a evenghelişţilor. Bisericile şi asociaţiile de misiune nu mai puteau ignora această problemă, cu atât mai mult cu cât ea era legată de diferenţele culturale dintre Bisericile bogate din Nord şi tinerele Biserici din Sud, mai sărace[232]. Cum se putea dezvolta un parteneriat viabil, neţinând cont de aceste aspecte? Ce mijloace să se folosească, pentru ca nedreptăţile şi

---

[228]Glasser, „The Evolution of Evangelical Mission Theology since World War II", în*Evangelical Review of Theology*, no. 234, 1977, p. 58

[229]Dorinţalui B. Graham a fostaceea caviitoareleîntruniri ale comisiei*CredinţăşiConstituţie* a C.E.B. săiaîndiscuţietextuldeclaraţiei de la Lausanne. De asemenea, Stott şiGlasser au participatactiv la Adunareagenerală a C.E.B. care a avutloc la Nairobi, înanul 1975

[230]Înr-un volumapărutînanul 1955, MacGavransubliniazăimportanţafactorilorculturalişisocialiînprocesulconvertirii la Hristos (*The Bridges of God: a study in the strategy of missions*, London, World Kingdom Press, 1955, 234 p.) La Lausanne, teologii Padilla şi Escobar au criticatuneleaspecte ale şcolii*Church Growth* (*Let the Earth Hear,o.c.*, p. 126)

[231]„A venit timpul ca Bisericile să se roage pentru împlinirea noilor deziderate cu privire la evanghelizarea lumii" (paragraful 9)

[232] Cf. F. H. Henry, „The Uneasy Conscience of Modern Fundamentalism (1974)", apud. D. Bosch, *Dinamique de la mission,o.c.*, p. 544

racilele să fie înlăturate? Aceste întrebări vor constitui punctele centrale ale dezbaterii ulterioare, din sânul comunităţilor evanghelice.

Sub aspect ecumenic, am menţionat deja, deschiderea extraordinară faţă de Biserica Catolică şi faţă de Consiliul Ecumenic al Bisericilor, semnalate şi de Billy Graham în discursul său introductiv. Alte intervenţiii similare, exprimă, de asemenea, o mare sensibilitate faţă de catolici[233]. Atitudinile ostile, manifestate la Wheaton, s-au moderat, printr-o privire critică şi în acelaşi timp, laudativă, vizând anumite aspecte din activitatea catolicilor şi a Consiliului Ecumenic al Bisericilor.

În ceea ce priveşte acelaşi aspect, la congresul de la Lausanne întâlnim o tăcere surprinzătoare. Nu se ia în discuţie decât implicarea penticostalilor şi a carismaticilor în mişcarea ecumenică. Acestea, precum se ştie, au refuzat orice participare la reuniunile ecumenice. Totuşi, cineva dintre participanţii la congres, a remarcat că, în ciuda acestei opoziţii, astăzi trebuie să se ţină cont de ceea ce ar reprezenta „a treia forţă a creştinismului mondial”[234].

Preocuparea evangheliştilor pentru unitatea Bisericilor are ca temei învăţătura acestora cu privire la Biserică[235]. Căci, adevărata Biserică este compusă „din toţi credincioşii care au o relaţie vie şi personală cu Iisus Hristos, care s-au mărturisit Lui şi care sunt transfiguraţi de Duhul Sfânt, trecând astfel, în sens spiritual, de la moarte la viaţă”[236]. Aceştia alcătuiesc adevărata Biserică universală şi sunt chemaţi să aibă o comuniune strâns legată cu Dumnezeu şi cu ceilalţi credincioşi. Unitatea acestora se împlineşte nu doar prin prisma grijii omului, ci mai ales, „prin puterea şi binecuvântarea lui Dumnezeu”[237]. În acest sens, Biserica locală este locul în care prin excelenţă se exprimă Trupul lui Hristos, locul de întâlnire al tuturor credincioşilor, care trăiesc şi manifestă unitatea lor spirituală.

Această eclesiologie, cu accente pe comunitatea locală şi pe unitatea spirituală, denotă puţin interes pentru o unitate vizibilă a tuturor Bisericilor. Din contră, aceste iniţiative trezesc unor evanghelişti temeri considerabile, întrucât „ele par să se realizeze numai cu preţul compromisurilor doctrinare, în pofida diferenţelor profunde dintre Biserici, fie ele teologice, de organizare sau etice”[238].

---

[233] Cf. RamezAtallah, „Some trends in the Roman-Catholic Church today”, în*Let the Earth…*,*o.c.*, p. 872

[234] B. Graham vorbeadespre„dezvoltarea fenomenală a mişcării harismatice” (*idem*, p. 22)

[235]AinsiWalvoordspuneacă„Biserica, formată din toţi adevăraţii credincioşi, uniţi într-o unire vie, în Trupul lui Hristos, este una dintre reprezentările centrale ale Noului Testament” („Mission and the Church’s nature”, în *The Church’s worldwide mission*, WCC Publications, Geneva, 1991, p. 66)

[236]*Ibidem*

[237]„Credinciosul este legat fiinţial de fiecare credincios în parte, prin puterea şi harul lui Dumnezeu, nu prin uniuni omeneşti” (*idem*, p. 68)

[238]*Idem*, p. 72

De aici, rezultă o anumită neîncredere în organismele ecumenice mondiale sau regionale. Şi mai mult, pentru unii evanghelişti, Biserica Romano-Catolică, Bisericile Ortodoxe şi chiar anumite Biserici protestante, datorită teologiei lor, sunt foarte aproape de apostazie[239]. Alţii, merg mai departe şi nici măcar nu le mai consideră a fi Biserici[240]. Deşi aceste opinii nu sunt unanim împărtăşite, ele explică de ce entuziasmul pentru mişcarea de refacere a unităţii creştinilor este atât de scăzut printre evanghelicali. În declaraţia finală de la Wheaton, se afirmă că rugăciunea lui Iisus Hristos pentru unitate (Ioan cap. 17) priveşte, înainte de toate o unitate spirituală. Această unitate nu poate fi construită pe baza eclesiologiilor mult prea diferite, ci numai „păstrând unitatea Duhului întru legătura păcii" (Efeseni 4, 3)[241].

Concepţia privitoare la unitatea spirituală şi la rolul individului în a o realiza în comuniune cu Dumnezeu şi cu ceilalţi credincioşi, ridică unele semne de întrebare privitoare la metodele evanghelizării şi la problematica spinoasă, la nivel inter-creştin, a prozelitismului. Din perspectivă evanghelistă, nicio Biserică locală istorică nu are drepturi teritoriale, cu atât mai puţin, cele acuzate de apostazie. Astfel, toţi oamenii sunt chemaţi să fie evanghelizaţi, fie că au fost botezaţi, fie că nu au fost încă, fiindcă toţi au nevoie de o experienţă personală, dată de convertire şi de mărturisirea păcatelor. „În timp ce noi căutăm schimbarea oamenilor, chiar a acelora ataşaţi la o religie sau la o Biserică, nu facem altceva decât să împlinim mandatul biblic"[242].

Într-un discurs cu privire la temele Consiliului Ecumenic al Bisericilor, Jaques Blocher, încearcă să redefinească termenul de „prozelitism", subliniind contextul lui primar istoric, acela de apropiere[243]. Astfel, el afirmă necesitatea practicării unui „prozelitism autentic", cel care reaminteşte tuturor oamenilor de credinţa în Iisus Hristos, apropiindu-L pe Acesta de inimile oamenilor. Departe de a-l cataloga o „corupere a mărturiei", aşa cum subliniază raportul Consiliului Ecumenic al Bisericilor[244], Blocher consideră că prozelitismul bine înţeles şi asumat este un act de ascultare faţă de mandatul misionar încredinţat de Hristos Domnul: „Prozelitismul este un act indispensabil al sarcinii misionare"[245].

---

[239] T.R. Crowe, *Pentecostal Unity: Recurring Frustration and Enduring Hopes*, Chicago, Loyola University, 1993, p. 234

[240] *Ibidem*

[241] Cf. *Declaration de Wheaton*, WCC Archives, no. 4325, p. 260

[242] *Idem*, p. 253

[243] Încursulintervenţieiintitulate„Misiune şi prozelitism", Blocher citează raportul C.E.B., publicat în anul 1956 în „The Ecumenical Review", vol. XIII, no. 1, Oct. 1960, p. 2-4

[244] „Prozelitismul nu estealtcevadecât o corupere a adevărateimărturii" (Christian Witness, *Proselytism and Religious Liberty in the Settings of the WCC, în Evanston to New Delhi 1954-1961*, WCC Press, 1961, p. 263)

[245] *Idem*, p. 140

Aceste consideraţii vor angaja încă şi mai multe discuţii, pentru că pe de o parte exista temerea Bisericilor istorice în faţa avalanşei de misionari evanghelişti, iar pe de altă parte, aceştia din urmă, nu aveau niciun reproş cu privire la aşa numitul „prozelitism" asupra căruia, Consiliul Ecumenic al Bisericilor, influenţat de acele Biserici istorice membre, se pronunţa în sens negativ. Pentru unele dintre Bisericile istorice, unitatea văzută a membrilor este capitală. De aceea, orice repunere în discuţie a apartenenţei membrilor lor – prin prozelitism, prin convertire sau printr-o schimbare de apartenenţă – constituie un pericol major. Pentru evanghelişti, orice persoană are libertatea de a-şi manifesta sau nu credinţa în Dumnezeu şi apartenenţa la o anumită Biserică. Dar, credinciosului trebuie să i se ofere şansa de a auzi cuvântul Evangheliei, de a se converti şi de a fi inclus în sânul Bisericii nevăzute a lui Hristos[246].

În concluzie, conferinţa de la Wheaton marchează o nouă etapă în dezvoltarea unei teologii evangheliste. Temele principale care se desprind şi care vor fi reluate în anii următori sunt: relaţia dintre proclamarea mesajului mântuirii şi angajamentul concret în viaţa societăţii; necesitatea inculturalizării Evangheliei şi evitarea sincretismului; urgenţa şi necesitatea evanghelizării, în pofida temerilor unora pentru prozelitism.

Dialogul cu celelalte religii a fost tangenţial atins la congresul de la Lausanne. În afara unor intervenţii cu privire la pericolul sincretismului, problematica nu a fost intens discutată.

Cu toate că a cunoscut o evoluţie vizibilă, gândirea neoprotestantă cu privire la misiune lasă loc de interpretări din perspectiva Bisericii Ortodoxe. Căci misiunea „nu este o propagandă în slujba unor interese colective sau individuale, ori a unor ideologii, în numele lui Hristos. Misiunea creştină este o chemare mântuitoare adresată celor din afara Bisericii şi are ca scop „liturghizarea" existenţei umane, transpunerea ei într-un ritm liturgic-sacramental, baptismal-euharistic şi pascal, spre înnoirea omului şi a lumii, în aşteptarea activă a înnoirii finale în Împărăţia lui Dumnezeu, a cărei arvună o avem în Biserică"[247]. În acelaşi timp, „dacă misiunea creştină nu este fidelă tradiţiei apostolice şi nu vizează transmiterea credinţei şi a vieţii în Hristos (…) atunci evident este o formă coruptă de misiune şi prin urmare, o contra-mărturie. Nimic nu este mai confuz şi dăunător decât o *misiune* care se pretinde creştină, dar nu transmite credinţa adevărată în Hristos şi nu vizează mântuirea şi desăvârşirea omului în Biserica Sa"[248].

---

[246] Cf. *Declaration de Wheaton*,*o.c.*, p. 28

[247]Pr. prof. dr. Ioan Ică, *Dreifaltigkeit und Mission*, în „Studia Universitatis Babes-Bolyai. Theologia Orthodoxa", XLII, 1997, nr. 1-2, p. 18

[248]Pr. prof. dr. Valer Bel, *Misiunea Bisericii în societatea contemporană*, Editura Renaşterea, Cluj-Napoca, 2008, p. 123